

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek.

List velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr. za četr leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu. — Ustanovniki in deležniki tiskovnih družtev dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodava knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi ne sprejemajo. — Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr., in vsakokrat za kolek 30 kr.

O prenarredbi srenjskih zadev.

IV.

Nihčer nam ne bode ugovarjal, da je kmetu kakor mestjanu ali purgarju zoperno, biti za gospôsko in druge kaznovati. Eden kakor drugi živo čuti, da za to ne sodi in tudi poklican ni; če je pa primoran k temu, opravi to službino delo le z nevoljo in nekako sramožljivo. — Isto tako se ne dá kmet, še menj pa gospod kmetu, in mestjan mestjanu kaznovati, in tudi zapovedovati ne. — Koliko preprirov bi se že v začetku lahko zadušilo, koliko pisarij, rekurzov in zavlečenih razsodbe bi ne bilo, ko bi se brž iz začetka stvar izročila osebi, ki je za to sposobna, katero tudi vsaka stranka kot pristojno za razsodbo rada pripozna! — Silno težko je, včasih še pa skoro mogoče ni, da bi srenjski predstojnik srenjčanom nepristran sodnik bil, ko si je z mnogimi prijatelji, morebiti celó v žlahti ali v kupčijski zvezi.

Nasledek vsega tega in sploh vse hvalisane srenjske samouprave ali avtonomije je, da srenje nič ne storijo, ker nič storiti ne morejo, da je v področji krajne policije pravica zastala, v srenjskih zadevah sploh neka zmešnjava navstala.

In vendar je ravno policija važen del vse uprave. Policija varuje ljudem imetek, sad njih truda; napolnjuje ali spraznjuje sodnijske prostore po tem, kakoršna je: slaba ali dobra; s tem pa, da se je policijska oblast pod izmišljenim imenom „samostalnega področja“ srenjam izročila, so se splošnej nevarnosti duri na stežaj odprle.

Ljudstvo gotovo nikdar ni hrepenelo po slavi, da se mu policijska služba izroči, ali da samó upravo izvršuje in vlada; kar ljudstvo želi, je: da ima dobro gospôsko, ki ročno in cenó vse upravlja in vlada. Za davke, ki jih ljudstvo pla-

čuje, hoče in potrebuje stalnega reda in varnosti, in da ga drugovrstna opravila v njegovem pravem poklicu preveč ne motijo. To si ljudstvo želi, ker mu le to v prid služi; od srenje same nihčer postavnega varstva ne zahteva, marveč le od države, od gospôske.

Policijska uprava pripada državi, gospôski. Od srenj se v tem oziru več terjati ne more, kakor da pri izvrševanju policije gospôski pomagajo, na toliko namreč, kolikor se jim naroči, da se namen doseže in red povrne. Dolžnosti pa nikakor nimajo, da bi same za red skrbele, policijsko upravo samé izvrševale. Če se pa vendar k temu silijo, trpe dvojno škodo: prvič nimajo odškodovanja za to, da delajo namesto gospôske; drugič se jim tudi davki ne zmanjšajo, kakor ni tudi uradnikov število zaradi tega manjše, ker srenje namesto njih mnogo poslov opravljati morajo.

Toda liberalni gospodje, ki poznajo svet le iz knjig, in si ljudstva druga če misliti ne morejo, kakor da je neumno in hlapčevsko, so mu naložili mnogo opravil, češ, da bode „po lastnej delalnosti dospelo do svobode“. Domišljujó si tudi, da imajo vsi ljudje dovolj strahú pred postavo ter bodo vsi kakor po „žnuri“ delali, ako se jim za vse razmere v življenji postave dadó. Kako lahko se tedaj — si mislijo — srenjam policija prepusti, to tem bolj, ker je to najkrajša pot do — zlate samouprave!

Kako vse drugače je pa, če si ogledamo življenje, kakoršno je v resnici! Nihčer ne zameri gospodu, če kmetskega ali rokodelskega posla ne ume. Od kmeta in rokodelca se pa terja, naj bi ob enem tudi gospod in uradnik bil. Če pa uradniških poslov, katerih so se drugi leta in leta učili in vadili, prav opravljati ne zna, je to že zadosti, da se ljudstvo kot „neumno“, srenje pa kot „nezmožne“ za samostalni stan razvpijejo, ktere je treba še drugače sukati in obdelovati, v

tem ko je očitno le prenapeta občinska postava nepraktična, in liberalizem, kateri jo je stvaril, za življenje ne sodi.

Iz vsega tega pa sledi, da bi srenje sicer lahko izvrševale opravila izročene ga področja, ne pa onih, katere so se jim naložile pod krinko „samovlastnega“ področja ali samouprave.

Cerkvene zadeve.

Zgodovina lavantinske škofije.

Prestopimo zdaj k najnovejši zgodovini škofije. — Že leta 1786 in še večkrat pozneje namerala je vlada, sedež lavantinskega škofa iz Koroškega prestaviti v Celje ali kako drugo štirsko mesto; pa vselej je zadela ob kaki napotek, ki je branil to preselitev. Še le pokojnemu knezoškofu Antonu Martinu Slomšek se je s pomočjo solnograškega nadškofa Maksimilijana Jožefa posrečilo, ne le škofovski sedež iz šent Andraža prestaviti na Štirsko, temveč tudi štirske Slovence zjediniti v lavantinski škofiji. Že z določbo dne 20. maja 1857 so proglasili papež Pij IX.: 1. da cerkev sv. Andraža na Koroškem ne bode više katedralna ali stolna cerkev; 2. da bode v prihodnje župniška cerkev sv. Janeza krst. v Mariboru stolna cerkev lavantinske škofije; 3. da se tudi novo omejena škofija imenuje „lavantinska škofija“; 4. da bode mestni župnik v Mariboru ud lavantinskega stolnega zbora.

Za izvršitelja te določbe in za novo vredenje lavantinske škofije so postavili papež svojega poslanca na cesarskem dunajskem dvoru, velikega škofa Antona de Luka, z dovoljenjem, da sme solnograškega velikega škofa mesto sebe pooblastiti za izvrševanje tega posla. Tako pooblaščen solnograški veliki škof so nasvetovali, ves nekdanji mariborski okraj lavantinskemu, vso koroško deželo pa kerškemu knezoškofu prepustiti in stolico lavantinskega škofa v Maribor prestaviti. Ta nasvet sta odobrila in potrdila svetli cesar Franc Jožef 26. oktobra 1857 in papež Pij IX. 26. novembra 1857. Vsled tega sta prevzela krški škof 1. junija 1859 oni del koroške vojvodine, ki je spadal dosihdob pod lavantinsko škofijo, lavantinski pa 1. septembra 1859 tisti del mariborskega kroga, ki je bil poprej pod sekovskim škofom, tako da lavantinska škofija zdaj do malega ves slovenski del štirske vojvodine obsega.

Na angelsko nedeljo 4. septembra 1859 so pokojni knezoškof Anton Martin Slomšek slovesno v svojo novo stolno cerkev sv. Janeza krstn. v Mariboru vpeljani bili.

Sedanja lavantinska vladikovina šteje 24 dekanij, naime onih 14, katere je imela že poprej v Celjskem, in sledečih 10 novo pridobljenih: 1. mariborsko, 2. marbeško, 3. jareninsko, 4. šentlenarško, 5. šentjursko za Šavnicoj, 6. veliko-ne-

deljsko, 7. zavrčko, 8. ptujsko, 9. hočko in 10. cirkovsko. Vernikov šteje škofija nad 443.000, ki so do malega vsi Slovenci.

Lavantinskih škofov štejemo do zdaj 53. — Od Teobalda Schweinbeka 1446—1463 počeni imajo vsi naslov „knezov“. — Namesto vseh podamo le imena višjih pastirjev, ki so v tem stoletju lavant. škofijo vladali: Leopold II. Maksimilijan grof Firmian 1800—1822; Ignacij Franc Cimerman 1824—1843; Franc Ksav. Kutnar 1843—1846; Anton Martin Slomšek 1846—1862; Jakob Maksimilijan Stepišnik 1862—.

Cerkveno petje.

Iz Cerkljan na Gorenškem. (Vabilo.) Od mnogih strani se obračajo prijatelji petja s prošnjo do mene, naj bi jim razposlal svoje pesmice pod naslovom: „Napevi cerkvenih pesem“ postavil Andrej Vavken, učitelj v Cerkljah. Ker so mi pa 2., 3., 4., in 5. zvezek (1. zvezek še ima g. Giontini v Ljubljani) že davno vsi pošli, ter ne morem ustreči njihovim željam, zato me je volja vse pesmice v drugo natisniti dati, toda le pod tem pogojem, da mi blagovolijo prijatelji cerkvenega petja svoja naročila že naprej na poštnih listnicah (pošta Cerklje na Gorenškem) objaviti, da izvem, ali mi bo moč z naročnino pokriti stroške. Ako bode število obilno, pošljem vrh starih, tudi nekaj zvezkov novih v tisek, ker je res živa potreba, da se vkorenini čvrsto petje med prostim ljudstvom. Ko bi se pa oglasilo le premalo naročnikov, moram, se ve da, tisek opustiti. Andrej Vavken.

K. Šmarnice se bližajo, in skrbni dušni pastirji bodo zopet popraševali po knjigi, ki bi jim služila v pomoč pri zadevnih premišljevanjih. V ta namen jim „Sl. Gospodar“ naznanja novo knjigo, ki se mu je v naznanilo poslala, in je ravno kar na 298 straneh v veliki osmerki pri Moserji v Gradci na svetlo prišla pod naslovom: „Betrachtungen über die lauretanische Litanei in zwei Monaten Maipredigten“. Von Dr. Math. Bayer, emerit. Professor der Dogmatik u. s. w. Res je, da imamo Slovenci lavretanske litanije že v domačem jeziku prelepo in obširno razloženo; vendar pa ima ta nova knjiga to posebnost, da globoko sega v zaklad skrivnosti naše sv. vere, ter si v njej potrditi prizadeva svoje čitatelje. Pridige so po svoji osnovi in pisavi sicer namenjene bolj izobraženim poslušalcem, vendar pa bodo bralca budile k mnogovrstnemu premišljevanju, iz katerega bo zamogel tudi predigar na kmetih prav koristne in mične nauke podajati pobožnim častilcem Marijinim, zlasti ker se v drugi vrsti teh predig nahaja toliko lepih in mičnih pripovedi, da bralcu tudi nehoté solze silijo v oči pri njih branji.

Gospodarske stvari.

O vinstvu,

ali kako se vino v kleti oskrbuje.

(Spisal Franjo Jančar.)

Pazljivost o vrenji mošta?

Že nekteri je čutil prijetno, toda nezdravo dišavo, ko je mimo kleti mahal, v kateri je mošt hranjen bil. V tako klet jo naravnost udariti, bi bilo sila nevarno, posebno ako je mnogo novega mošta v njej, pri tem so pa še okna zaprta. Pred vsem treba okna odpreti, skozi ktera se iz kleti kužni in umorivni zrak odpravi, potem se duri odprejo in odprte pusté nekaj časa, dokler se ni zrak v pivnici prevetрил. Še le za tem se zamore človek polagoma, najbolje z lučjo v roki, dalje v pivnico pomikati. Ako luč ugasne, ne stopi ne za stopinjo dalje, marveč počakaj, da se klet bolj prevetri. Brez take skrbi in varnosti je že marsikdo smrt našel v pivnici, ker ga je silni duh ob času moštnega vrenja nagloma umoril.

Kako se mošt prej zgodnja?

Nekteri hočejo mošt koj zgodnjati, in ga silijo prej vreti. Drugi soped želijo dalje sladko vino imeti, ktero toraj nebi nagloma povrelo; oboje ni velike vrednosti. Kteri želijo dalje sladko vino imeti, zapirajo o toplih dnevih okna, ponoči jih pa odpirajo, ali pa mrzle gunje (kôce) polagajo in ogrinjajavo sode, češ da to pripomore k daljši vinski sladkoti, ker mošt ne more tako hitro in burno vreti in se zgodnjati. Kteri pa hočejo brž godno vino imeti ter želijo, naj bi mošt prej ko prej povrel, spuščajo toploto skozi okna in duri v pivnico, ali pa sode s toplimi rahami in koci ogrinjajo in grejejo, nekteri imajo že celó železne peči, ki se močno kurijo, da je klet toplejša od zakurjene hiše. S tem se res pospeši hitreje in burnejše vrenje, pa tudi, kdor vsega tega ne stori, na zgubi ne bo, kajti mošt se že sam zegreje, kakor nam je znano, in svojo pot gre, ki mu je od Stvarnika odkazana; vino pa bo, kakoršna je letina.

Kako se mlado vino čisti?

Ko je mošt povrel, se zamore precej sčistiti tudi še jako mlado vino, in sicer najboljše z mehurjem od ribe vis, ki se iz Ruskega na vse kraje razpošilja in po prodajalnicah tudi pri nas dobiva. Mora ga pa precej biti, ki se razkosa in stanjšan navleče, potem v mlado ali inače kalno vino vrže in nekaj časa v njem pusti; ko se je vino sčistilo, se pretoči, in je za rabo. Tako sčiščeno mlado vino je skoro staremu podobno po barvi, le sladkota ga precej ovaja. Ribji mehur je v ceni visok. — Še drugi francoski pripomočki so za čiščenje vina; pa tudi domačih je več. Ali

v vinu puščajo svoje drobce, in še več napak je ž njimi; zato jih opustimo; tudi niso silno potrebni.

O govedarstvu.

(Poduk v ljutomerski kmetijski šoli.)

Kolikokrat se zgodi gospodarju nesreča po pastirjih! Dečko goneč goveda na pašo udriha neusmiljeno z gonjačo po živini, in debela gonjača zadene tudi brejo kravo! Tak zarobljenec tudi podi živino, da se vsa tare! Zanikrni pastirji tudi puščajo, da se družijo njih živina z živino sosedovo. Tako se začenjajo goveda bôsti in nevedni pastir pa z veseljem opazuje tak polom, mesto da bi razgnal vojsko. Pri tem si ne sname le marsiktero lepo govedo roga, nego tudi krava se zaleti v vamp druge krave in zopet je gospodar ob lepo tele in često tudi ob kravo, ker je morala izvreči!

Gospodarji! ker ne morete nadzorovati otrok na paši, in ker si sama mladež skoro nikedar česar pametnega ne umisli, pošiljajte raji otroke, svoj najdražji zaklad, v narodno šolo, da postanejo kedaj umniši gospodarji in gospodinje, nego je bilo to mogoče vam, ki niste imeli tako lepe priložnosti gledé poduka, kakor baš vaša deca, ktera se v šoli tudi v gospodarskih zadevah podučevajo; zagotavljam vas, da vam bodo iz sreca hvaležni, ko vas bode uže krila hladna gomila. Če že spuščate goveda na pašnike, rabite za to starejše ljudi, koji že ne mogó več hlapčevati. Pa saj ni treba tolikrat ven goniti goved, kakor je sploh navada! Le tolikokrat naj bi hodila na pašo, da bi se dostojno prehodila in navzela dobrega zraka. Na ta način je živina debelejša ter krepkejša, krave bolje molzejo, ne prepeka goved solnce in ne nadlegujó jih tako muhe, pa tudi ne raztresajo gnoja, ki je duša kmetijstvu. Marsikdo bi se utegnil prenačljivi z ugovorom: „Kje pa je tolika polage?!“ Takemu bi jaz to-le odgovarjal: Prijatelj! séj modro lucerno, kraljico vseh detelj, in prepričal se bodeš, da bode mnogo prav dobre polage za goveda; lucernerca daje na leto po 6 košenj. Ker že govorim o lucerni, naj omenim še to-le o njej: Modra lucerna (ki je boljša nego rumeno cvetoča) zahteva osušna tla, ki so globoka, precej apnena in niso za drevjem, kajti senca in voda jej niste ljubi. Pognojiti jej treba v pričo prav dobro s hlevskim gnojem, in globoko naj se jej zorje, ker ima še čez 15 črevljev dolge korenine, ako rase 12 let. Pred 10. letom nje je škoda preorati, če tudi je 3., 4., 5. in 6. leto najboljše. Vseje naj se pač gosto, da je v mladosti zel ne premore. Omerno mora biti njenega semena 30 funtov za oral, da je prav gosta. Nikar je sejati med žito, ki morda celó poleči utegne. Moj brat je poskusil s to deteljo pred par leti, a ne popusti je nikoli po nobenej ceni, kajti komaj neha na enem konci njive,

in že dosti velika za košnjo je na drugem. — Več o polagi pozneje.

Dopisi.

Od sv. Petra pri Mariboru, 31. sušca. (Robota slovenskih učiteljev za Pruse. — Knjižura polna laži.) Gospodu učitelju v šentpeterski Metavi, kder pa ni niti šole niti učitelja, je poslal neki M. Levy iz pruskega Frankfurta celo rajdo pisem, ga proseč, naj mu pošlje za en goldinar imena tukajšnjih posestnikov in okolice, v katerih stanujejo. Če bi g. učitelju nihče zapisnika ne dal, iz kterega bi posestnike popisal, bi bil en goldinar za tako pisarijo prav malo plačilo, kajti gosp. učitelj bi moral za ta denar po fari od hiše do hiše hoditi in barati, kako je kteremu posestniku imé in na steno gledati, koliko je pri hramu hišno število. To bi se gotovo reklo, za en goldinar Prusom za ljubo na roboto hoditi. Sicer pa vé pisatelj za nekega gosp. učitelja, ki za takošno pisarijo Nemcem v prid ni krajcarja dobil; to je še hujša robota. — Gospod v Frankfurtu menda zato naša imena zvedeti hoče, ker bi zamogel potem Slovincem lože ali knjižure pošiljati, kakor je tista, katero nekdo v letošnji „Danici“ od 14. sušca hudo graja, ktera knjižura se je v nemškem Lincu tiskala in ki je polna laži, vraž in sleparije. Ker je graška „Tagespost“ nedavno duhovnike opomnila, naj gledajo, da se kaka vraža ali prazna vera med ljudstvo ne vtepe, Vam moram Slovenci že povedati in Vas opomniti, da greste, preden kakemu Kočevarju ali komu drugemu za kako knjižuro napolnjeno z vražami in drugimi goljufijami denar daste, svojega gosp. župnika ali kaplana za svét prašat, ki Vas bodo podučili in Vam oči odpri, da kde mačaka v žaklju ne kupite!

Iz ljutomerske okolice. Letos smo v naši okolici zarad penezov jako v zadregi. Prava dobrota je nam zdaj posojilnica, ki reši človeka večkrat velikih skrbi in stroškov, ko brez velikih potov in prošenj dobi denar na posodo.

Dopis iz Ljutomera v „Slov. Narodu“ št. 73 očita našemu glavarju krivico, ki jo on dela tukajšnji šoli zastran nemščine. Mi se popolnoma strinjamo z omenjenim dopisnikom, ki pravi, da se nemščina ne zanemarja; dostavljamo pa še to, da se naši učitelji, čeravno so národní, še vse preveč z nemščino pečajo. Iz naše vesi hodijo dečki, s kterimi sem vedno v dotiki, v različne razrede tukajšnje šole. Od teh sem poizvedel, zlasti iz njih učenja in njihovih nalog sem razpoznal, da se učenci v šoli in doma z nemščino najbolj ukvarjajo in da jim ta predmet še največ truda, da ne rečem muke prizadeva, in to prav nehvaležne muke. Učenci 5. razreda imajo zlasti skoro le nemške knjige in nemške naloge, pa tudi učenci 4. razreda pri znanem narodnem učitelju

g. L. se še vse preveč nemščine učiti morajo. G. P. v 3. razr. jim pa že tako nemščino čez vse priporočuje. Tedaj je očitaneje tržanov, da se otroci premalo nemščine učé, popolnoma neopravičeno; nasproti bi morali mi kmetje iz okolice zahtevati, da se mladina do dobrega izuri v slovenščini, zlasti pa v kmetijstvu, kajti ta nauk jej more še naj več koristiti. Priporočali bi toraj učiteljem, da ne silijo v naše kmetijske otroke preveč z nemščino, vsaj še slovenski slabo znajo. Ovače bi pa tudi hrvatski jezik za naše učence skoro več koristil od nemškega. S Hrvati pridemo mi prav mnogokrat v dotiko, ter imamo proti jugu nektere kupčijske zveze. Pa tudi v varaždinske šole se pošilja od nas mnogo dece, ker je Varaždin za nas tako blizo kakor Ptuj. Po naših mislih bi tedaj nikakor ne bilo napačno in tudi ne nepostavno, ako bi se v viših razredih naše šole oziralo nekoliko na hrvatski, a ne samo na nemški jezik. V. Š.

Od sv. Lenarta, 30. marc. (Z dolgim nosom odpravljeni.) Poročal sem nedavno v „Gosp.“, kako da se je okr. zastop drznil, v prid hirajoči hranilnici razpisati davek vsemu okraju, in je celjsko sodnijo pri — dež. odboru! tožil. Kakor čujem, dobil je okr. zastop za dvojno svojo junaštvo od strani višje oblasti po nosu, in da so jegovi sklepi prekrizani. To je zdravo za ljudi, ki previsoko letajo; dobro bi še bilo, ko bi se našla oblast, ktera bi okr. zastop spomnila njegovih pravih dolžnosti, kterih se noče prav lotiti, in pa, kako da je z denarji, ki se v okr. blagajnico plačujejo.

Dokazi: novo osnovana okr. cesta od sv. Lenarta v Cmurek se še na mnogo mestih niti delati ni začela, ko je vendar letošnja zima za delo tako ugodna bila; na drugih mestih je pa stara cesta tako zanemarjena, da še s praznimi vozovi po mnogih krajih ni mogoče se voziti ter so dotične srenje primorane bile, proti okr. zastopu pri višji oblasti se pritožiti.

Iz Lemberga. (Srenjske zadeve.) Kdor srenjske zadeve nepristrano sodi, mora reči, da je v premnogih krajih res tako, kakor piše „Gosp.“ v sestavkih „o prenapredbah srenjskih zadev“. Da so umetno zložene srenje v večo skupino res nekaki divji zakon, potrjuje prav jasno naša s Sladkogorsko združena srenja. Naš trg je bil poprej srenja za-se, ter je imel 8000—9000 gold. srenjskega premoženja. Shajal je prav lahko sam. Gospodom se je pa poljubilo, prikleniti trško srenjo Sladkogorskeje, in odtihdob je vseskozi ravs in kavs zastran porabe in gospodarstva posebnega trškega premoženja.

Srenjski župan kmet še svojega imena podpisati ne zna, srenjski pisar je edini gospod vsej srenji. Srenjska pisarnica z blagajnico je v kmečki hiši, v tem ko imamo tržani od nekdanj svoj „rotovž“, kjer je bolj dostojna in varna uradnica. Gledé na vse to se hoče trg zopet ločiti tuje

srenje; toda v odborovi seji, v kateri se je zastran izločitve sklepalo, imeli so nasprotni kmetski glasovi večino. S Sladko goró nečemo združeni ostati, ločiti se pa sami ne moremo, to je res „divji zakon“.

Obernoli smo se tržani v tej stiski do dež. odbora, in pričakujemo pomoči, dasi nas je omejnjeni srenjski pisar počrnil, češ, da smo tržani tako ubogi, da si še soli in zabela za kuho s čim kupiti nimamo. Naj bi bil pisar rajši sol zá-se obdržal!

Za poduk in kratek čas.

Turki pri Radgoni.

(Pripovedka iz leta 1418. *)

Turka bomo pozobali,
Kakor da bi češnje brali;
Pred mirú ne bomo dali.
Dokler ga ob tla ne djali! —
Narod. pes.

Radgona, imenovana v starih listinah Ratkov grad“ (Ratgoisburg), bila je najbrž že pred tisoč leti, ko je vladal nad našim narodom med Pesnico in „blatnim jezerom“ slavni vojvoda Privina, slovensko naselišče. Stoji tik slednjih panog „slovenskih goríc“ kraj reke Mure na krasnem velikem polju, in je, rekel bi, mejaš med Ogersko in Štajersko, ter med Slovenci in Nemci. To ugodno njeno stališče dalo je Radgoni v preteklih vekih znamenit pomen. V dobi magjarskih in turških navalov prestvarjena v močno trdnjavo in pridobivša si mnogo imenitnih predpravíc, razcvetela je v bogato tržno središče celega kraja. A bila je tudi vrla obramba deželi v tadanjih bojnih stiskah. Še dendenes, dasi že davno ni več trdnjava, kaže Radgona boljša obzidja in okope kakor katero bodi mesto v deželi.

Slovenec se rad spominja vzlasti dolgoletnih bojov s krvoločnim Turčinom, ter pripoveduje sinovom o hudih težavah in slavnih delih svojih predstarišev v nepovoljnih časih, ki so bili polni terpljenja, ko so jih trli železnim jarmom sužnosti tlake in vojske. Čuditi se je res, da še naš narod, kateri je prebolel toliko ran, ni propal, marveč še živi in se vedno razvija kot krepak mladenič! Gotovo, to ti je narod dobrega jedra, močne postave, narod trdnega zdravja! In dasi je majhen, njemu vendar sije lepša bodočnost, ako sedanje nemile razmere z navdušeno strpljivostjo srečno premaga.

Za Radgono in sosednje Slovence jih ni bilo dni nevarnejših, a tudi ne slavnih mimo leta 1418. Že dobrih dvajset let poprej, po zmagi pri Nikopolu, se je bil Turčin zagledal v lepoto in bogastvo štajerske zemlje, priplenivši kraj Drave do starega Ptujja. Željen blagá in sužnikov na-

*) Podlaga tej pripovedki je — brez ozira na novejšje spiske — vzlasti poročilo koroškega letopisca Megijerja.

bere tedaj Ahmetbeg, vojskovodja turškega carja, v Bosni nad dvajset tisoč vojakov, ter prihruje kakor nevihta na južno ogersko zemljo. Ni ga bilo junaka, ki bi se lupežu tukaj postavil na upor; gledal je povsod le prejšnja dela grozovitih svojih rok, — razvaline, pustoto in revšino. Zažene se torej mimo Kaniže po staroslovenskih pokrajinah proti štajerski meji. Že pase volku enak svoje oči na belih cerkvah in rodovitnih hribih „slovenskih goríc“, in jih kaže utrujeni vojski, — kar mu ustavita pot dereča Mura in dobro utrjena Radgona. Ko ošaben Turčin svest si svoje silne moči, malo mesto zagleda, ki se je prvo drznilo vrata mu zapreti in se postaviti v bran, zažene debeli krohót in pošlje brž po vojščaku oster ukaz, se podvréči ter mestne ključe donesti, ako ne, bo preden solnce drugikrat zaide, vse mesto prah in pepel, prebivalec glave pa bodo na kolih tičale.

Strašno žuganje zares, toda v Radgoni ni bilo mevž in plašljivcev. Zvedeli so bili mestjani za teden poprej, kakošna nevarnost jim žuga, in dobro so se pripravili, nepovabljene goste dostojno sprejeti. Ena misel navdajala je vse: da je bolje umreti za drago domačijo kot tolovajem se podati in v sužnost iti. Sporočijo tedaj Ahmetbegu, da kristjanov šega ni, udati se plahotno, temuč zmagati — ali življenje zastaviti. Ako ima tedaj žejele po mestu, naj si le pride sam odpirat vrat! — — Takega odgovora ni Ahmetbeg pričakoval. Kakor človek, ki ga je pičila kača, skoči po koncu, ter psovajé kristjane pesjo drhál, priseže mestu in slednjemu prebivalcu pogubo. Obsede jih hitro z oddelkom svojih trum, drugemu oddelku pa ukaže postaviti tabor ter pripraviti mnogovrstnega orodja za naskok. To ti je bil zdaj lagoj in ropot, vrenje in mrgolenje turške vojaščine, da se je zemlja tresla in se odbijal glas na ure daleko!

Radgona bila je ta čas že precej dobra trdnjava. Oklenjena visokim zidovjem imela je še v posebno brambo krog in krog po okopih napeljano Muro, tako, da je stala na otoku. Dober varh jej je tudi bil tik desnega Murinega obrežja na strmem hribu postavljen trden grad. Tudi junaških brambovcv ni manjkalo v mestu. Bili so orožja vajeni domači možjé, a bilo jim je na pomoč tudi mnogo okoličanov, pribežalših s ženami in deco za obzidje, in vzlasti dve sto deželnih vojakov s hrabrim načelnikom Radvičanom.

(Dalje prihodnjič.)

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Včasih pokažejo poslanci skrčenega drž. zbora, da jih ni volja pritrjevati vsemu, kar vlada hoče. Taka je bila z vladnim predlogom, da sme vlada porote začasno tudi ustaviti, čemur se je ustavni odbor iz začetka upiral. Ker pa vlada ni odstopila in ustavakom

v ušesa zašeptala, da naj svetu pokažejo vsestransko lepo složnost z vlado, so se ustavaki — kakor vselej — udali. In tako dobimo porotne sodbe, o katerih pa nihčér ne vé, ali bodo tudi zá-nj veljale, če bi po nesreči s sodnijo v kako neljubo dotiko prišel.

Sprejela se je tudi v drž. zboru postava zoper delapust in potepinstvo, pa — potepuhov se ne bo prijela, ker pušča vse pri starem, da se capini v kajhah lepo božajo in redijo, in da bi postavo zvrševale srenje, ktere pa same pomoči in obrambe proti potepinstvu iščejo. — Tako dobivamo neporabnih postav zaporedoma, odpraviti jih pa potem nočejo, ker jih je tega sram, kakor se godi s postavo notarskega poverenstva (legaliziranja), ki se ne odpravi, dasi povsod celó dež. zbori to terjajo.

Proračun vojnega ministerstva za leto 1874 je razglašen, toda ne v veselje onim, ki ga bodo morali plačevati. Vseh stroškov je za prihodnje leto 98,608.663 gld. Rednih stroškov je po vseh dohodkih 87,053.499 gld., blizo 3 milijone več kot letošnjih; izrednih 11,017.164 gld., zopet za 6 milijonov več kakor letos. — Delegacije so se začele 2. t. m., in vojni minister utegne hudo pogršati Poljakov in drugih federalistov, če namreč Poljakov tudi v delegacijo ne bo, kar še pa ni gotovo. Sicer je pa tudi mogoče, da bodo ustavaški udje v delegaciji letos tudi vojnemu ministru bolj prijazni kot lani, ter brez posebnega obotavljanja dovolili visoke številke, da s tem svojo domoljubje pokažeje in — se prikupijo, česar je potreba, ker po besedah „N. fr. Pr.“ „volilna reforma še ni čisto dognana stvar“, kljubu temu, da je tudi v gospôski zbornici 27. marc. bila sprejeta. Menjka še cesarski pečat, in ustavaki vedó, kaj to pomeni; toraj le modro — si mislijo. —

Gosposka zbornica, ki je v prvi vrsti poklicana odvrčati od Avstrije vsako nezgodo, je skoro brez vsega razgovora sprejela Lasserjevo postavo direktnih volitev z 88 glasovi izmed 105 nazočih, iz vseh krajev komandiranih „gospodov“. Ker šteje ta zbornica 193 udov, je ostala številka 88 za dir. volitve glasujočih pod polovico vseh v gosposko zbornico poklicanih. Sedemnajst nasprotnih glasov spada na konservativne gospode, kateri so bili nazoči; mnogo jih pa v zbornici ni bilo. Med temi so z dunajskim nadškofom Raucherjem vsi drugi škofi razun edinega grško-kat. nadškofa Sembratoviča iz Levora; nadalje 14 nadvojvod, ki se niso seje udeležili. Pl. Miklošič, kterega slavijo naši „strokovnjaki“ kot največega slovanskega učenjaka, je glasoval za dir. volitve in s tem potrdil staro resnico, da so jezikoslovci slabi pesniki in še slabiji politikarji! Zanimivo je tudi, da dalmatinski grof Giorgi ni glasoval za dir. volitve; s tem je osramotil 5 svojih ustavaških rojakov v zbornici poslancev.

Vse gleda zdaj na najvišje mesto, na cesarja,

bodo li potrdili postavo, ki je umetno sestavljena, da večino avstrijskih narodov nemško-liberalnej stranki podvrže? —

Ogersko. Magjari imajo svojo eskomptno banko, o kterej smo zadnjič govorili. Fin. minister je dotično postavo drž. zboru ogerskemu predložil. Kakor smo v zadnji številki omenili, tako se je zgodilo: Magjari so zmagali proti avstrijskemu fin. ministru. To pa utegne hudih nasledkov imeti. Avstrijska banka na Dunaju ima namreč pravico izdavat bankovce za 200 milijonov nad vrednostjo srebernega zaklada. Tega ima zdaj za 142 milijonov, toraj sme k večemu za 342 milijonov papirja imeti. Za to pravico je posodila državi 80 milijonov gold., o katerih pa Magjari nič slišati nočejo, češ, da niso oni v ta dolg nikdar privolili! Tudi Beust jih na to ni spomnil, ko je l. 1867 z njimi se pogajal. Vrh tega bi niti naša niti ogerska vlada vsled pogodbe od l. 1867 ne smela pomnožiti papirnatega denarja, ako se prej v tem ne pogodite. Da se je toraj Magjarom tolika predpravica pustila, da smejo zdaj sami si pomagati in našim bankovcem pot zapreti, je zares prečudno in le iz velikega strahu, da bi se ustavaki gospodom Magjarom zamerili, razumljivo. Tedaj vivat dvalizem! če tudi ustavaki državno blagajnico našo na kant spravijo. — Magjari so tudi začeli segati po cerkvenem premoženju, s kterim bi radi svojo novo banko zalagali. V drž. zboru se je sprožilo vprašanje: čegavo da je cerkveno premoženje! Ljudje zdrave pameti ne morejo vprašati, čegavo da je; a liberalci so se s svojo pametjo hudo skregali in delajo po modrih besedah poslanca Somssicha v og. zboru s kat. cerkvijo kakor dediči z ljubljencem očetovim, kadar oča odmrje. Krščanski dobrotniki so kat. cerkvi marsikaj sporočili; liberalci jo pa odrivajo iz pravičnega posestva. — Za zdaj je obveljal v zbornici predlog Hoffmana, da se sestavi komisijon, ki bo preiskaval, čegavo da je to, kar je sto in sto let bilo cerkveno.

Vnenje države. Nemški drž. zbor v Berlinu je z večino glasov sprejel postavo, da dobijo zanaprej drž. poslanci odškodovanje za potne stroške in dnino. Vlada bila je temu nasproti ter še ni dovoliti hotela poslancem brezplačnih kart na železnici. Poslanec bavarski Stavffenberg je podpiral večino s tem, da, če se poslancem dnina ne dovoli, se ne bo našlo v južni Nemčiji liberalnih poslancev, kteri bi v državni zbor hoteli priti.

Španske ljudovlade noče razen francoske nobena evropska vlada pripoznati. Joj liberalnim novinam, ki so tej republiki gloriojo peli! Po vsej deželi divjá prekucija. Karliski so strah ministerstvu ter napredujo od dne do dne; v južnih krajih razsajajo tuježiveci, pred kterimi beži, kdor le more; vojaščina pa pokorščine več ne pozna in vlada si ne more pomagati.

Na Švicarskem delajo liberalne kanton-

ske vlade nečloveško s zvestimi katoličani. 79 duhovnikov, ki so v pismu do vlade izrekli, da hočejo po povelju svojega škofa se ravnati, je bernska vlada odstavila in cerkve zapreti ukazala.

Razne stvari.

(Banka „Slovenija.“) Ob koncu letošnjega prvega četrtletja je banka izdala že 4289 polic ali zagotovil proti ognju. Prejela je v gotovini in menjicah 162.544 gld., od katerih se je za pozavarovanje pri drugih družtvih in za storno prepisalo 41.514 gld., tako da ostane v lastni račun banki nad 120.000 gld. Oddanih je delnic 3527, od katerih le samo 169 še čisto vplačanih ni. V seji gospodarskega sveta dne 30. marnja t. l. se je obrok za doplačanje postavil na četrto leta, t. j. do konca junija t. l. Zavarovanje proti toči se je — odložilo; v oddelku dosmrtnega zavarovanja in kar še vanj spada, je tudi že lepo število oglasov.

(Za volitev okr. zastopov) so skupine takole sestavljene:

I. Mariborski okraj: a) Veliko posestvo z 32.979 gold. davka 10 zastopnikov; b) velika obertnija z 2286 gld. davka 10 zastop., c) mesta in trgi z 54.661 gld. davka 10 in d) kmetsko posestvo z 106.360 gld. davka tudi 10, vseh torej 40 zastopnikov.

II. Slovenje-Bistriški okraj: a) Veliko posestvo 6257 gold. davka 8 zastopn., b) obrtniki 273 gld. dav., 3, c) mesto in trgi 2870 gld. dav. 10, d) kmetske občine 25.509 gold. dav. 11 zastop., vkupaj 32 zastopnikov.

III. Šent-Len. okraj: a) Vel. posestn. 3308 gld. dav. 10, b) tržani 1720 gld. dav. 10, in c) kmetske srenje 37.243 gld. dav. tudi le 10 zastop., vseh toraj 30.

IV. Celjski okraj: a) Vel. posest. 11.554 gold. dav. 10, b) obertnija 2145 gold. dav. 10, c) mesto in trgi 25.582 gold. dav. 10; d) kmet. srenje 43.098 gold. dav. tudi 10, vseh toraj 40 zastopn.

V. Vranski okraj: a) skupin. 2324 gld. dav. 8, b) ni volilcev, c) 8661 gld. dav. 8, d) 11.477 gld. dav. 8 zastopn., vseh 24.

VI. Konjiški okraj: a) 2588 gld. dav. 9, b) 628 gld. dav. 2, c) 6112 gld. dav. 12, d) 27.765 gld. dav. 13, vseh toraj 36 zastopnikov.

VII. Šmar. okraj: a) 972 gold. dav. 7, b) 232 gld. dav. 2, c) 7795 gld. dav. 11, d) 20.423 gld. dav. 12, skupaj 32 zastopn.

VIII. Gornjegrajski okr.: a) 1273 gld. dav. 4, b) ni volilcev, c) 13.259 gold. dav. 10, d) 6162 gld. dav. 16, vseh 30 zastopn.

IX. Ptujski okr.: a) 11.329 gld. davka 10 zastopn., b) 1244 gld. dav. 10, c) 7801 gld. dav. 10, d) 83.303 gld. dav. 10, skupaj 40 zastopn.

X. Ormuški okr.: a) 7354 gold. davka 10 zastopn., b) velika obertnija nema volilcev,

c) 4249 gold. dav. 10, d) 34.256 gold. dav. 10, skupaj 30 zastopn.

XI. Rogaški okr. a) 2870 gl. davka 7 zast., b) 2194 gold. dav. 2, c) 1030 gold. dav. 11, d) 14.235 gld. dav. 12, skupaj 32 zastopnikov.

(V Mariboru) je bil 1. t. m. ob polnoči velik požar pri g. Laherju, kteremu je pogorela mizarska tovarna in tudi hiša. Oteli so le nekoliko pohištva in orodja in tudi precej debelega lesu. Eden mestnih gasilcev se je na rokah hudo opek. Tovarna je za 20.000 gld. zavarovana.

(Štajerske vina na dunajski razstavi.) Pri mariborski razstavni komisiji se je oglasilo 130 vinorejcev, ki hočeje najboljših vin v razstavo poslati.

(Polit. narodno-gospodarsko društvo) pri sv. Lovrencu v slov. goricah bo imelo 14. aprila t. l. ob 4. uri po poldne društveni zbor za volitev novega odbora. — Počastil nas bo s svojo pričejočnostjo naš blagi poslanec g. Mih. Herman; volilci tega okraja imajo tedaj priložnost s svojim poslancem občevati. Vsi udi društva in volilci se tedaj uljudno vabijo.

Odbor. (Duhovske spremembe v Lavantinski škofiji.) Č. g. Matija Fric, iz križnega reda je postal farni oskrbnik in dekan pri Veliki nedelji; č. g. Kašpar Majhenič, istega reda duhovnik, je postavljen za farnega oskrbnika pri sv. Miklavžu blizu Ljutomeru; č. g. Siegfried Šporn, mešnik istega reda, za farnega oskrbnika v Ormužu, in č. g. Karol Gmajnar za provizorja pri sv. Jederti blizu Laškega. — Č. g. Jože Pečar je prestavljen za kaplana na Muto, in P. Ernest Čuček, novomešnik, nastopi službo pri sv. Vidu poleg Ptuja. — Umrli je č. g. Rajmund Repotočnik, kaplan pri sv. Jurju pod Rifnikom. R. I. P.

(Listki za sv. firmo.) Morebiti ustrežemo oč. gospodom, ki bodo letos firmovanje imeli, ako jim naznanimo, da ima „narodna tiskarna“ v Mariboru ličnih listkov za sv. firmo v slovenski besedi pripravljenih.

Poslano.

„Slov. Narod“ (štev. 70.) govori v spisu „k slovenskemu uradovanju“ o postavnih lastnostih notarskih pisem, posebno v slučajih, ako bi stranke le slovenski jezik umele, notarski akt bi se pa v nemškem jeziku spisal. V takem slučaju določuje §. 63 notarskega reda od dne 25. jul. 1871 nektere pravilnosti in previdnosti, da ima notarski akt veljavo javnega pisma (öffentliche Urkunde.) Pri razgovoru s strankami mora namreč, ako stranke onega jezika, v kterem se not. akt spisuje, ne umejo, nazoč biti zaprišežen tolmač, ali pa mora notar in dve priči znati jezik, kterega govore stranke; da ga pa notar res popolnem zna, mora potrditi višja deželna sodnija. — To so omenjene pravilnosti.

Gledé na to trdi „Narod“, da, če se notar

ne drži teh določeb, nema notarski akt moči javnega pisma, in ker ženitvena pisma po sedanjih postavah privatna pisma niso, so neveljavna, ničeva, ako se pri spisovanju teh pisem ni gledalo na postavne terjatve.

To dokazovanje je na toliko istinito, da res notarska pisma, katerim menjkajo pravilnosti razložene v §. 63. not. reda, nemajo veljave javnih pisem (öffent. Urkunden), zaradi tega pa niso neveljavna in ničeva, kakor se vidi iz §. 66. iste postavne.

Opominjamo toraj slovenske stranke, naj stopajo po varnej poti in terjajo v vsakem slučaju od notarjev slovenska pisma, ker zdaj vedó, kaj da postava veleva, če notar slovenskej stranki nemška pisma dela ali pa slovenščine sam ne umé. Ravno ker stranka ne more prášati notarja, ali ima od višje sodnije spričevalo, da umé popolnoma slov. jezik, je v vsakem slučaju najmodrejšje terjati slovenski razgovor (Verhandlung) in slovenski akt.

Pravdoslovec.

Tržna cena pretekli teden	V Mari- boru		V Ptujju		V Celju		V Varaž- dinu	
	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.
Pšenice vagan	6	50	5	70	7	—	5	75
Rži	3	90	3	60	4	40	3	75
Ječmena	3	60	3	20	4	—	2	85
Ovsa	2	—	2	10	2	60	1	85
Turšice (koruze) vagan	4	20	3	70	4	—	3	60
Ajde	3	50	3	20	3	60	3	50
Prosa	3	60	3	50	3	60	—	—
Krompirja	1	40	1	50	1	60	1	75
Sena . . . . . cent	1	50	1	80	1	30	1	35
Slame (v šopkih)	1	40	1	60	1	10	1	40
„ za steljo	—	80	1	10	—	80	—	—
Govedine funt	—	26	—	28	—	26	—	22
Teletine	—	30	—	26	—	28	—	24
Svinjetine	—	30	—	28	—	36	—	30
Slanine	—	34	—	32	—	40	—	36

Priporočba.

Podpisani delam nove, olupšavam in popravljam stare altarje, tabernakeljne, podobe in enake cerkvene reči s tim, da jih lepo pozlatim, marmoriram in pomalam, in sicer po prav nizki cení. Priporočam se torej vsem častitim duhovnikom in podpornikom cerkvene umetnosti, in tudi svojim slovenskim bratom in sorodoljubom.

Oroslav Čuček,

3—3 pozlatar v Mariboru.

Darila za veliko noč.

Zahvaljevaje se prisično za vedno večje zaupanje pri občinstvu naj mi bode dovoljeno, zdaj ko se spomlad in velikonočni svetki bližajo, spomniti na svojo vnovič izbrano in bogato zalogo zlatih, srebrnih, in iz kineškega srebra narejenih stvari

najnovejšega dela ter priporočam za velikonočna darila:

Naušesnike, broše (naprsne igle), **prstane iz zlata in kinčane z diamanti, bralé** ali **naróčnice, verižice** za gospode in **gospé, kinč nanizanih granatov, sreberne tobakire, kupice, žlice, nože in vilice, šivarske reči** itd.

Vse te stvari imajo znamenja c. kr. puncinarije. — **Staro zlato in srebro** se nakupuje ali zamenjava. **Poprave** se najhitreje, za tujce pa mahoma poskrbé.

Izdelujem tudi vsakovrstne, v ognju pozlačene stvari, naročam vdolbke (na pečatih, bodisi službenih ali privatnih), ter spominjam posebno častito duhovenstvo, da prevzamem vsakovrstne cerkvene dela, nove kakor poprave starih, in sploh popravljanje vseh v moj posel spadajočih stvari.

Ker delam tukaj že nad 9 let, poznam tudi želje in potrebe občinstva natančno, ter si bodem na vse moči prizadeval, da se po vrlem delu, nagli postrežbi in nizkih cenah vreden skažem zaupanja, s katerim sim bil dozdam odlikovan.

Henrik Schön,
juvelir, zlatar in srebernar
v Mariboru

2—3 (spodnje gosposke ulice št. 105.)

Prodaja rib.

V Slivniškem grajščinskem ribniku se bodo v prihodnjem tjednu ribe lovile in v torek 8. aprila prodajale. Kdor jih želi kupiti, naj pride predpoldne po nje.

Oskrbništvo slivniške grajščine.

Loterijske številke:

V Trstu 29. marcija 1873: 33 59 80 54 81.

Prihodnje srečanje: 12. aprila.